

ses forhold under likviditetskriserne, især den i 1857, er genstand for særlig omtale; den viser, at de her omtalte firmaer paavirkedes forbavsende lidt. I dette kapitel behandles ogsaa industriens udenlandske gæld, der i al fald op til aarhundredskiftet synes at have spillet en ringe rolle; naar Sverige gennem hele det nittende aarhundrede i stedse stigende grad benyttede sig af udenlandsk kredit, var det fortrinsvis jernbanebygningen og anbringelse i faste ejendomme, det drejede sig om.

Kapitel VI (s. 129—53) omtaler endelig den del af finansieringen, der under hele perioden var i fremvækst og til slut blev dominerende, den bankmæssige finansiering. Det drejer sig her dels om bankernes korte laan gennem vekseldiskontering, kontokurant m. m., dels om obligationslaan, oftest optaget under bankernes medvirkning. Ikke mindst i obligationslaanene var der en rivende vækst. I 60'erne udgjorde de optagne industrielle obligationslaan kun ca. 7 mill. kr. i alt, men allerede i 70'erne var summen 42 mill. kr., og efter en stilstand i den lange depressionsperiode steg beløbet igen stærkt i 90'erne og naaede i ti-aaret 1900—09 383 mill. kr. Disse tal angaar industrien som helhed. Men ogsaa i de foretagender, som den her omtalte undersøgelse omfatter, svulmer obligationslaanene mere og mere op. I dette kapitel anstilles til sidst nogle betragtninger om bankpolitik og erhvervsforetagenders finansiering i almindelighed, navnlig belyst ud fra engelske forhold og engelsk litteratur.

Tekstafdelingen afsluttes med Kapitel VII (s. 154—64), der sammenfattende skildrer den svenske industrifinansierings hovedtræk. Det betones her, at Sverige i forhold til andre lande formentlig har et særlig stort kapitalbehov, dels paa grund af de store afstande, dels paa grund af de krav, som forædlingen af de to raastoffer jern og træ stiller. Som et hovedresultat af de foregaaende kapitler vises det i en tabel, at medens i 1870 de undersøgte industriforetagender fik $\frac{2}{3}$ af deres langfristede laan paa almindelige gældsbeviser eller ved handelshuses og andres kredit og forskud, og kun $\frac{1}{3}$ var bank- eller obligationslaan, udgjorde i 1910 de to første slags laan knap $\frac{1}{4}$,

mens bank- og obligationslaanene var vokset til mere end $\frac{3}{4}$. I slutningen af kapitlet indrømmes det beskedent, at undersøgelsen trods al anvendt møje dog langt fra har kunnet bringe fuld klarhed over, hvilken betydning finansieringsfaktoren har haft for den svenske industrialiseringsproces.

Trods disse forfatterens betragtninger kan en opmærksom dansk læser dog ikke lade være at undres over og beundre, hvad der er sat ind paa at fremskaffe og ordne materialet, og hvad forfatteren har faaet ud deraf. Danmark er jo ikke et industriland paa samme maade som Sverige. Men ogsaa vi har dog i det tidsrum, denne bog spænder over, faaet en ret kraftig og mangfoldig industri. Der ligger i professor Gårdlunds bog en opfordring til ogsaa hos os at gøre mere ud af den videnskabelige forsknings behandling af de industrielle problemer. Ogsaa professor Gårdlunds tidligere arbejder virker stimulerende i den retning.

Even Marstrand.

E. Ronald Walker: »From Economic Theory to Policy«. The University of Chicago Press, 1943. 263 sider. Pris: 3 \$.

Forfatteren angiver selv i forordet, at bogens hensigt er nærmere at klarlægge, hvilke veje økonomiens teori maa følge for i højere grad at blive i stand til at blive et brugbart instrument for den økonomiske politik. Denne problemstilling maa synes uhyre interessant, for saa vidt som enhver videnskabs sociale funktion (og berettigelse) maa være at meddele teknisk (i vid forstand) brugbare resultater. Den »berettigelse« for videnskabeligt arbejde, den enkelte ser i sin specielle videnskabsgren derved, at den giver ham en personlig erkendelses glæde, blot derved at det lykkes at afdække (eller det er maaske rigtigere at sige: skabe) hidtil ukendte relationer, kan nemlig kun være den stærkt individuelle »berettigelse« for videnskabeligt arbejde og aldrig den sociale »berettigelse«.

I 12 kapitler gennemgaar forf. paa den ene side den økonomiske teoris nuværende stade og mulighed for at yde teknisk brugbare resultater, samt de udvidelser den — efter forf.'s

ses forhold under likviditetskriserne, især den i 1857, er genstand for særlig omtale; den viser, at de her omtalte firmaer paavirkedes forbavsende lidt. I dette kapitel behandles ogsaa industriens udenlandske gæld, der i al fald op til aarhundredskiftet synes at have spillet en ringe rolle; naar Sverige gennem hele det nittende aarhundrede i stedse stigende grad benyttede sig af udenlandsk kredit, var det fortrinsvis jernbanebygningen og anbringelse i faste ejendomme, det drejede sig om.

Kapitel VI (s. 129—53) omtaler endelig den del af finansieringen, der under hele perioden var i fremvækst og til slut blev dominerende, den bankmæssige finansiering. Det drejer sig her dels om bankernes korte laan gennem vekseldiskontering, kontokurant m. m., dels om obligationslaan, oftest optaget under bankernes medvirkning. Ikke mindst i obligationslaanene var der en rivende vækst. I 60'erne udgjorde de optagne industrielle obligationslaan kun ca. 7 mill. kr. i alt, men allerede i 70'erne var summen 42 mill. kr., og efter en stilstand i den lange depressionsperiode steg beløbet igen stærkt i 90'erne og naaede i ti-aaret 1900—09 383 mill. kr. Disse tal angaar industrien som helhed. Men ogsaa i de foretagender, som den her omtalte undersøgelse omfatter, svulmer obligationslaanene mere og mere op. I dette kapitel anstilles til sidst nogle betragtninger om bankpolitik og erhvervsforetagenders finansiering i almindelighed, navnlig belyst ud fra engelske forhold og engelsk litteratur.

Tekstafdelingen afsluttes med Kapitel VII (s. 154—64), der sammenfattende skildrer den svenske industrifinansierings hovedtræk. Det betones her, at Sverige i forhold til andre lande formentlig har et særlig stort kapitalbehov, dels paa grund af de store afstande, dels paa grund af de krav, som forædlingen af de to raastoffer jern og træ stiller. Som et hovedresultat af de foregaaende kapitler vises det i en tabel, at medens i 1870 de undersøgte industriforetagender fik $\frac{2}{3}$ af deres langfristede laan paa almindelige gældsbeviser eller ved handelshuses og andres kredit og forskud, og kun $\frac{1}{3}$ var bank- eller obligationslaan, udgjorde i 1910 de to første slags laan knap $\frac{1}{4}$,

mens bank- og obligationslaanene var vokset til mere end $\frac{3}{4}$. I slutningen af kapitlet indrømmes det beskedent, at undersøgelsen trods al anvendt møje dog langt fra har kunnet bringe fuld klarhed over, hvilken betydning finansieringsfaktoren har haft for den svenske industrialiseringsproces.

Trods disse forfatterens betragtninger kan en opmærksom dansk læser dog ikke lade være at undres over og beundre, hvad der er sat ind paa at fremskaffe og ordne materialet, og hvad forfatteren har faaet ud deraf. Danmark er jo ikke et industriland paa samme maade som Sverige. Men ogsaa vi har dog i det tidsrum, denne bog spænder over, faaet en ret kraftig og mangfoldig industri. Der ligger i professor Gårdlunds bog en opfordring til ogsaa hos os at gøre mere ud af den videnskabelige forsknings behandling af de industrielle problemer. Ogsaa professor Gårdlunds tidligere arbejder virker stimulerende i den retning.

Even Marstrand.

E. Ronald Walker: »From Economic Theory to Policy«. The University of Chicago Press, 1943. 263 sider. Pris: 3 \$.

Forfatteren angiver selv i forordet, at bogens hensigt er nærmere at klarlægge, hvilke veje økonomiens teori maa følge for i højere grad at blive i stand til at blive et brugbart instrument for den økonomiske politik. Denne problemstilling maa synes uhyre interessant, for saa vidt som enhver videnskabs sociale funktion (og berettigelse) maa være at meddele teknisk (i vid forstand) brugbare resultater. Den »berettigelse« for videnskabeligt arbejde, den enkelte ser i sin specielle videnskabsgren derved, at den giver ham en personlig erkendelses glæde, blot derved at det lykkes at afdække (eller det er maaske rigtigere at sige: skabe) hidtil ukendte relationer, kan nemlig kun være den stærkt individuelle »berettigelse« for videnskabeligt arbejde og aldrig den sociale »berettigelse«.

I 12 kapitler gennemgaaer forf. paa den ene side den økonomiske teoris nuværende stade og mulighed for at yde teknisk brugbare resultater, samt de udvidelser den — efter forf.'s

anskuelse — maa gennemløbe for at forbedre mulighederne for saadanne resultater.

Et saa stort problem presset sammen paa godt 250 sider maa naturligvis for enkelte deles vedkommende blive behandlet forholdsvis overfladisk. Og det maa da blive et personligt skøn, om det nu ogsaa er de mindre vigtige problemer, som har faaet en mindre indgaaende behandling. Man skulde f. ex. tro, at en blot nødtørfdig metodedeбат havde været nødvendig. Men en saadan undgaar forf. næsten helt. Det maa støde; thi naar den økonomiske teoris metodeproblem er saa væsentlig, saa er det jo netop fordi dette problem er identisk med problemet: ad hvilke veje, ved hjælp af hvilke helt konkrete metoder kan man i økonomien blive i stand til at give det mest anvendelige billede af de økonomiske relationer og derved blive i stand til at foretage forecasting. I det øjeblik man er i stand til forecasting med en eller anden nøjere angiven sandsynlighed, da har den økonomiske teori stillet et apparat til raadighed, hvis sociale betydning slet ikke kan overvurderes. Derfor maa det føles som en meget stor mangel, naar problemerne omkring induktionen i socialvidenskaberne slet ikke berøres i dette værk.

Dette betyder dog ikke, at der ved hvad der faktisk er medtaget i bogen ikke gives adskilligt værdifuldt stof.

Efter et kort indledningskapitel (behandlende nogle af bogens problemer mere overigtsmæssigt i en paavisning af den faktiske kløft, der er at finde mellem økonomiens teori og politikken) følger et særdeles interessant afsnit om »Economic Advising in Practice«. Paa grundlag af egne erfaringer (forf. har en forholdsvis lang raadgivningsvirksomhed bag sig) samt de forholdsvis faa »benedelser«, der findes om dette problem og de vanskeligheder, økonomerne møder, gives der en gennemgang af raadgivningsvirksomheden for regeringerne først og fremmest i U. S. A. og Australien (forf.s hjemland).

I det følgende kapitel — »Toward Realistic Economic Theory« — lægges der godt op i en paavisning af, at hvad teorien skal give er et kort over landskabet, hvorved orientering bliver mulig. Dette landkort skal netop ikke tage alle de smaa ting med, men koncentrere sig

om de store linier. Netop herved og kun herved bliver orientering i det økonomiske liv mulig. Men man savner rigtignok her en længe tiltrængt gennemgang af, hvad »væsentlig« (eller »de store linier«) vil sige. Der kan ikke være tvivl om, at »væsentlige træk« maa betyde noget forskelligt i forskellige situationer. Orienteringens formaal maa her være afgørende. Man kan minde om Zeuthen's bemærkning i »Økonomisk Teori og Metode« p. 82: »I Modsætning til denne i Enkelthederne realistiske Forskning, som kun kan tage smaa Skridt, staar den statiske eller dynamiske deduktive Teori, der ved kraftige Abstraktioner bliver i Stand til at naa langt baade i Omfang og Tid, men til Gengæld kun kan give et meget almindeligt holdt Billede af visse Egenskaber ved den økonomiske Sammenhæng.« Bortset fra at Zeuthen maaske er lidt uheldig i udtrykket »deduktiv teori« (hvis nemlig teorien er deduktiv, saa kan den vel intet faktisk fortælle hverken om det korte eller det lange løb), saa er det principielle i Zeuthen's tanke uden tvivl helt rigtigt. Man kunde blot ønske sig en nærmere uddybning — og kunde have forventet, at Walker med sin problemstilling havde givet en saadan.

Denne diskussion følger heller ikke i afsnittet om »Theoretic Blight«. Til gengæld har dette afsnit en givende diskussion om »normal profit« og dette begrebs anvendelighed.

I kap. V behandles homo oeconomicus, hvorved forf. naturligvis føres over i næste kap.: »Beyond the Market«. At inddrage menneskelige handlinger, som hidtil har været upaaagtede i den økonomiske teori og været skudt til side som økonomien ikke vedrørende, er aabenbart en af forf.s kongstanker. I en indgaaende gennemgang af de forskellige muligheder for udbygning og revision af teorien, som herved viser sig, giver forf. interessante udkast til en udvidelse af teoriens gyldighedsomraade — hvilket naturligvis maa blive vigtigt for denne bogs problem.

Efter et kapitel om de problemer, som rejser sig, naar man lader de som basis for de opstillede teorier antagne konstanter variere — f. ex. befolkningen, behovene, den geografiske fordeling o. s. v. — gives der i kap. VIII en (grov) oversigt over nogle opstillede teorier

for økonomisk udvikling. Det maa naturligvis i første række blive Malthus, Ricardo og Marx fra ældre tid, som behandles. Af moderne forfattere behandles Schumpeter, Robbins og A. G. B. Fisher. Der undersøges, hvorledes disse har angrebet problemet om forudsigelser af den økonomiske udvikling, idet der skelnes mellem: extrapolationer fra forudgaaende trendbevægelser, extrapolationer i hvilke resultaterne fra andre videnskaber inddrages og endelig extrapolationer, hvor man lader den abstrakte teori træde til og støtte eller endog lede den fra observerede trends sandsynliggjorte extrapolation. Denne inddeling er maaske for systematikken hensigtsmæssig, men den er vel ikke saa heldig derved, at den egentlig ikke hæfter sig ved de for extrapolationerne særlige og centrale problemer.

Kap. IX uddyber disse problemer. Afsnittet læses med interesse og uden særlige protester. Protester maa imidlertid melde sig ved det følgende kap. om »The Illusion of Neutrality«. Man har efterhaanden faaet Weber's opfattelse af dette problem saa meget i blodet, at man studser over, at denne kapiteloverskrift ikke efterfølges af et spørgsmaalstegn. Og endnu mere studser man, naar man har læst kapitlet. Det synes, som om forf. har misforstaaet et væsentligt forhold. Han nævner, at de omraader af teorien, som ikke fanger forskernes interesse, naturligvis ikke bliver saa godt gennemarbejdet som de øvrige afsnit. Walker slutter nu heraf, at saa er objektiviteten gaaet fløjten, idet forskningen altsaa bestemmes af forskerens personlige interesser. Men dette er vel direkte fejlagtigt. Det er rigtigt, at al videnskab for saa vidt har et subjektivt element deri, at forskerens personlige — stærkt subjektive — interesser er medbestemmende i valget af forskningsomraade. Men heraf følger da slet ikke, at forskningen bliver subjektiv. Ikke mindst økonomer er vel vidende om, at man udmærket godt kan gennemføre en objektiv undersøgelse af et omraade, selv om udgangspunktet er subjektivt. Man kan ikke deraf, at interesserne bestemmer omraadet, slutte, at undersøgelsen bliver interessebetonet i sit resultat. En ganske anden sag er det, at man — maaske særlig i økonomien — kan finde mange eksempler paa,

at de personlige interesser ikke er standset ved emnevalget, men ogsaa har paavirket analysen — og i paavisningen heraf kan man give Walker ret. Men ellers synes der ikke at være grundlag for at rokke ved Max Weber.

Et afsnit om »Welfare« afslutter bogen. Kommet til sidste side glæder man sig over et fyldigt index. Det er godt, at det efterhaanden er sjældent at se en bog, som ikke indeholder et emne- og forfatterindex.

»Economic policy requires not less, but better, theory« hedder det (p. 75). Og det er saa sandt. Selv om Walker helt springer nogle af de for hans problem mest centrale punkter over og heller ikke i det positive overalt virker overbevisende, er der dog næppe nogen tvivl om, at Walker's resultater angiver visse af de veje, man maa gaa for at faa »a better theory«, d. v. s. en teknisk bedre anvendelig teori.

Bogen er opbygget paa grundlag af en lang række forfattere, som i det uendelig citeres. Det drejer sig i første række om A. G. B. Fisher, F. H. Knight, Marshall, Pigou og Robbins. Bogen er da skrevet nærmest som kommentarer til disse forfatteres opfattelser af forholdet mellem teori og politik. Det er — vist netop paa grund af den stadige citeren — blevet en noget kedelig og slet ikke letlæselig bog. Hovedlinierne forsvinder det. Men alene problemstillingen gør, at man med interesse imødeser den i forordet lovede bog — efter samme retningslinier — om international handel. Netop at se en behandling af et lidt mere konkret emne vil blive interessant.

P. Nørregaard Rasmussen.

Lawrence R. Klein: »The Keynesian Revolution«. New York, The Macmillan Company, 1947. 213 sider. § 3.50.

Egentlig bringer denne bog ikke noget nyt i den forstand, at den afdækker hidtil komplet ukendte relationer. Den er for saa vidt en dogmehistorie — nemlig 30'ernes — hvorfor det nye, bogen indeholder, er fremstillingsformen og sammenstillingen paa en ny maade af paa forhaand kendte enkeltundersøgelser.

Bogen er inddelt i 7 kapitler efterfulgt af